

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

Кафедра музично-інструментальної підготовки

ГРІНЧЕНКО А.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ
ДИСЦИПЛІН»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю
025 Музичне мистецтво
ОПП «Музичне мистецтво»

Одеса – 2024

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30.05.2024 р.)

Укладач:

Грінченко А. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Рецензенти:

Балан О. Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціального фортепіано Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової (м. Одеса).

Горожанкіна О. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни: «Методика викладання музично-виконавських дисциплін» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 025 Музичне мистецтво : методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 25с.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін» містять зміст і питання самостійної роботи, самоперевірки, для семестрового контролю, теми індивідуальних навчально-дослідних завдань, теоретично-методичні засади у навчанні гри на фортепіано. Рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 025 Музичне мистецтво другого року навчання з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Пояснювальна записка	5
2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....	9
2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання	10
2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти	11
3. Індивідуальне навчально-дослідне завдання	16
3.1. Методичні рекомендації до складання характеристики учня....	17
4. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.....	18
5. Теоретично-методичні засади у навчанні гри на фортепіано.....	19
5.1. Початкове формування піаністичного апарату.....	19
5.2. Організація самостійної роботи учня.....	21
5.3. Формування навичок читання нот з листа.....	23
Рекомендовані джерела інформації.....	27

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Методика викладання музично-виконавських дисциплін» є важливим обов'язковим освітнім компонентом професійної (фахової) підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. Вона спрямована на формування професійних якостей майбутнього викладача, уміння навчати гри на фортепіано, формувати в учнів виконавських навичок і умінь, розуміти і застосовувати методичні засади в опрацюванні музичних творів, володіти педагогічним репертуаром різних рівнів тощо. Специфіка практичних занять з методики викладання музично-виконавських дисциплін дозволяє розвинути і вдосконалити виконавсько-інтерпретаційні здібності особистості, оволодіти національними зразками світової музичної культури та сформувати здатність до самостійного мислення і самореалізації студента.

В курсі вивчення навчальної дисципліни розглядаються питання організації навчального процесу в класі фортепіано; особливості проведення уроку на різних етапах навчання гри на інструменті; питання розвитку музичних здібностей; плану роботи над музичним твором; розвитком навичок читання нот з листа; роботи над виконавською технікою.

Зміст дисципліни зумовлений потребами формування у студентів наукових уявлень в області методики викладання музично-виконавських дисциплін. Він полягає у забезпеченні мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості в системі підготовки фахівців для їх адаптації до швидкозмінних вимог українського та міжнародного ринків праці. Курс базується на наукових підходах які складають методологічне та теоретичне підґрунтя музичної педагогіки для здійснення вищої мистецької освіти.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Методика викладання гри на музичному інструменті» є важливим обов'язковим освітнім компонентом професійної (фахової) підготовки здобувачів вищої освіти першого(бакалаврського) рівня. Вона спрямована на формування професійних компетентностей: практичного засвоєння та опрацювання різностильових та різножанрових музичних творів; володіння методичними прийомами опрацювання структурно-смыслових й жанрово-стильових елементів музичної мови при створенні виконавських та педагогічних інтерпретацій. Специфіка практичних занять з методики викладання гри на музичному інструменті дозволяє розвинути і вдосконалити виконавсько-інтерпретаційні здібності особистості, сформувати здатність до самостійного мислення і самореалізації студента.

Мета навчальної дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін»: підготовка фахівців у сфері музичного мистецтва, які розуміють значення теоретичної та методичної обізнаності щодо викладання гри на музичному інструменті, набули знання з галузі фортепіанного виконавства, здатні навчати гри на фортепіано і розв'язувати художньо-дослідницькі завдання в умовах невизначеності.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- процес формування професійних навичок та умінь володіння музичним інструментом у виконавській діяльності;
- методичні засади удосконалення виконавської діяльності;
- теоретично-методичні, виконавсько-педагогічні прийоми опрацювання музичного матеріалу, теорію музикознавства й мистецтвознавства в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій;
- терміни та поняття, що складають категоріальний апарат методики виконавства;
- специфіку застосування методів та прийомів викладання гри на інструменті з урахуванням індивідуальних особливостей здобувача.

уміти:

- послідовно формувати професійно-виконавські навички та уміння володіння музичним інструментом під час виконавської діяльності;
- застосовувати методичні прийоми відповідно індивідуальній підготовці виконавця;
- добирати методичні, виконавсько-педагогічні прийоми, застосовувати знання з мистецтвознавства і музикознавства в процесі інтерпретації музичних творів;
- оперувати термінами та поняттями, що складають категоріальний апарат методики виконавства;
- відповідно індивідуальним особливостям застосовувати методичні прийоми викладання гри на інструменті.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 1.Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 14. Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Критерії оцінювання

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичне завдання	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не виконує практичні завдання.
	1-2 бали	Здобувач має достатні знання та володіє навчальним матеріалом. Він самостійно застосовує відповідні методичні ресурси для виконання практичних завдань; аналізує, частково володіє термінологією музичного мистецтва. Відповідь обґрунтована, але припускається неточностей. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають певні огріхи. Припускає помилки у визначенні методичних прийомів.
	3-4 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно застосовує методичні матеріали у виконанні практичних завдань; аналізує, оперує методичними засадами, музичним тезаурусом у практичній діяльності.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач не опрацьовує навчальний матеріал, не виконує практичні завдання.
	1 бал	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом; припускається суттєвих помилок у виконанні практичних завдань, потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно опрацьовує і застосовує теоретичний матеріал відповідно методичним рекомендаціям; оперує методичними засадами у нескладних виконавсько-практичних завданнях припускає незначні огріхи музично-аналітичного характеру.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими теоретично-методичними знаннями; самостійно працює з матеріалом у відповідності до поставлених завдань; без похибок виконує практичні завдання; демонструє методичну відповідність.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання 2 семестр (складання індивідуальної характеристики учня)	0 балів	Завдання не виконано: Здобувач не володіє необхідною термінологією і алгоритмом побудови даного завдання.
	1-5 балів	Здобувач на задовільному рівні виконав завдання. Надає неповну характеристику загальних музичних даних виконавця.
	6-9 балів	Здобувач на достатньому рівні виконує завдання; характеризує когнітивні, психічні та музичні здібності, але припускається незначних помилок
	10 балів	Здобувач на високому рівні виконує завдання; складає розгорнуту характеристику здібностей учня, вказує позитивні та негативні сторони, що потребують розвитку в процесі навчання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (КОЛОКВІУМ)

Для дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін» за навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі колоквіуму. Допускається за умови виконання ІНДЗ. Демонструє володіння методичними засадами, може припускати незначні огріхи, пов'язані з визначенням методів опрацювання певного твору. Орієнтується у методичних прийомах в роботі з початківцями, але завжди враховує індивідуальні особливості учня. Здобувач має накопичувати не менше 60 балів за всіма видами роботи.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота - вид навчальної діяльності, що здійснюється без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача, та збільшує потенціал студента, вчить працювати з різними методичними джерелами, музичними текстами; аналізувати та виділяти головне, опрацьовувати музичні твори. У процесі навчання студентів як пріоритет ставляться інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям суспільного розвитку. У зв'язку з цим саме потреба до самонавчання стає і вимогою часу, і умовою реалізації особистості.

Самостійна робота - засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, формування в них методів організації такої діяльності. Позитивний результат від самостійної роботи студентів можливий тільки тоді, коли вона організовується і реалізується в процесі навчання як цілісна система, включена в усі етапи навчання студентів у ЗВО. У процесі самостійної роботи студенти отримують уявлення про значення і суть самостійної навчально-пізнавальної діяльності, про відповідальність за набуття професійних знань, умінь і навичок у результаті освоєння навчальної, навчально-методичної, наукової, періодичної літератури, монографій та інших наукових робіт у самостійному режимі. Додатково

відбувається знайомство студентів з науковою організацією праці та організацією особистого часу, з особливостями складання планів, режимів тощо; формування установки на професійне самовдосконалення та розвиток навичок самоорганізації навчальної діяльності.

Самостійна робота студентів пов'язана з виконанням різних видів завдань. Можливі види завдань: конспектування, реферування, анотування рекомендованої літератури; формулювання висновків і підсумків; відповіді на запитання і самостійне формулювання запитань до навчальної теми; заповнення таблиць; креслення структурно-логічних схем: складання термінологічних словників, покажчиків, планів; наведення прикладів, опис ситуацій; завдання на аналіз, синтез, доведення, порівняння, класифікацію, узагальнення, конкретизацію, інтерпретацію теоретичного матеріалу.

Зміст самостійної роботи студента полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу і визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані. Зміст самостійної роботи студента з кожної навчальної дисципліни визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
		Денна	
	Змістовий модуль <i>Теоретично-методичні аспекти навчання гри на фортепіано</i>	70	
1	Формування музичної педагогіки та виконавства.	10	Групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань
2	Теоретичні та організаційно-методичні засади навчально-виховного процесу викладання гри на фортепіано	10	
3	Методика початкового етапу навчання на фортепіано	30	
4	Визначення музичних здібностей та їх розвиток в процесі навчання гри на фортепіано	10	
5	Навчально-методичний репертуар з навчання гри на фортепіано	10	
	Усього	70	

2.2 Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

2 семестр

Змістовий модуль: *Теоретично-методичні аспекти навчання гри на фортепіано*

Тема 1. Формування музичної педагогіки та виконавства

Історія виникнення клавішних інструментів. Становлення західної педагогіки. Видатні фортепіанні педагоги 19 століття. Значення діяльності педагогів 20ст. Видатні українські педагоги-піаністи.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Еволюція клавішних інструментів;
- Становлення західної музичної педагогіки;
- Видатні фортепіанні педагоги 19 століття.

Питання для самоконтролю:

- Проаналізувати поетапність становлення фортепіанної школи;
- Визначити внесок викладачів-виконавців у становлення музичної педагогіки.
- У чому особливість української фортепіанної школи та її значення на світовому рівні.

Рекомендована література

1. Олексюк, О. М. (2006). *Музична педагогіка: Навчальний посібник*. К.: КНУКіМ, 188 с.
2. Некрасов, Ю. (2000). *Комплексне навчання гри на фортепіано: Навч.-метод. посіб.* Одеса: АстроПринт.
3. Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник*. Київ: ВЦ «Академія».
4. Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.

Тема 2. Теоретичні та організаційно-методичні засади навчально-виховного процесу викладання гри на фортепіано

Теоретичні засади навчально-виховного процесу. Принципи музичного навчання і виховання. Методи навчання гри на фортепіано. Специфіка і методика проведення індивідуального уроку (планування, проектування розвитку учня).

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Розвиток музичної педагогіки протягом 20ст.;
- Значення діяльності педагогів 20ст.;
- Видатні українські педагоги-піаністи.
- Створення творчої атмосфери на уроці з метою підвищення мотивації до самостійних занять

Питання для самоконтролю:

- Охарактеризувати одну з фортепіанних шкіл.
- Визначити основні етапи розвитку музичної педагогіки.
- Проаналізувати педагогічний внесок попередніх століть і його значимість у сучасній музичній педагогіці.

Рекомендована література

1. Гризоглазова Т.І. (2018). *«Методика навчання гри на фортепіано»*: навч. посіб. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 169 с.
2. Котирло, Т. В., Філіпчук, Н. О. (2013). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін вищих навчальних закладів України*: монографія. Київ: ПООД НАПН України, 362с.
3. Кузенкова В. П. (2008). *«Методика навчання гри на інструменті (фортепіано)»*. Вінниця: НОВА КНИГА, 180 с
4. Лабунець, В. М. (Ред.). (2020). *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва*: монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г.
5. Шультіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка*: підручник. Київ: НАКККіМ

Тема 3.Методика початкового етапу навчання на фортепіано

Донотний період навчання. Розвиток музично-слухового сприйняття на початковому етапі навчання. Підготовка піаністичного апарату (рухові вправи). Застосування елементів музикування у початковому навчанні.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Психолого-фізіологічні особливості початкового етапу навчання.
- Теоретичні засади навчально-виховного процесу;
- Принципи музичного навчання і виховання;
- Методика навчання гри на фортепіано на сучасному етапі.

Питання для самоконтролю:

- Визначити специфіку навчання на музичному інструменті.
- Проаналізувати сучасні вимоги до фортепіанної підготовки: вимогливість у вихованні молоді, передача знань, щоденні завдання, відпрацювання їх у спільній з учнями навчально-виховній діяльності та -відповідний моніторинг.

Рекомендована література

Кузенкова, В. П. (2008). *«Методика навчання гри на інструменті (фортепіано)»*. Вінниця: НОВА КНИГА, 180 с

Гризоглазова, Т. І. (2018). *«Методика навчання гри на фортепіано»*: навч. посіб. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 169 с.

Лі, Еньхуй. (2023). *Методика формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання*. Дисертація...ступеня доктора філософії. УДУ імені М. Драгоманова. Київ

Луцко, Т. (2018). *Методика навчання гри на фортепіано*. Київ: «Музична Україна».

Милич, Б. (1987). *Виховання учня-піаніста*. Київ: «Музична Україна».

Савицький, Р. (2020). *Основні засади фортепіанної педагогіки*. Тернопіль: Астон.

Усаченко, Л.А. (2022). *«Про деякі аспекти розвитку почуття ритму в учнів-початківців»*. Педагогічний вісник №1-2. Черкаси. С.58-60

Тема 4.Визначення музичних здібностей та їх розвиток в процесі навчання гри на фортепіано

Визначення музичних здібностей учня, а також когнітивних і психічних особливостей. Значення розумових, емоційних, музичних задатків у вихованні учня-піаніста. Методичні засади щодо комплексного розвитку здібностей учня в процесі навчання гри на фортепіано. Складання характеристики учня.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Визначення індивідуального рівня розвиненості музичних здібностей.
- Запропонуйте індивідуальні засоби діагностування базових музичних здібностей учня.
- Запропонувати рухові вправи відповідно індивідуальним особливостям учня.
- Довести доцільність застосування вправ, спрямованих на адаптацію піаністичного апарату до гри.
- Складіть індивідуальну характеристику учня (з практики).

Питання для самоконтролю:

- Загальні здібності учня та їх характеристики.
- Особливість індивідуальних занять;
- Проведення індивідуального уроку;
- Планування і проектування розвитку учня.

Рекомендована література

1.Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано :підручник. Львів:ЛДМА, 2001. 244 с.

2.Горожанкіна, О. (2022). Розвиток музичної пам'яті у процесі фортепіанного навчання учнів мистецьких шкіл. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 49, том 1, с.171-178

3.Кузенкова В. П. «Методика навчання гри на інструменті (фортепіано). Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 180 с

Тема 5. Навчально-методичний репертуар з навчання гри на фортепіано

Ознайомлення з методичною літературою фортепіанних шкіл України і Європи різних поколінь. Вивчення традиційних та інноваційних методів роботи над музичними творами, Порівняння різних підходів щодо навчання гри на фортепіано. Розгляд збірок для різного вікового рівня.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Спроекувати власні принципи роботи у навчанні гри на музичному інструменті.
- Запропонувати методи удосконалення необхідних виконавсько-технічних навичок та вмій.

Питання для самоконтролю:

- Локалізація навчання у одного педагога.
- Школи інструментальної музики, їх специфіка.
- Особливості підбору репертуару учню.

Рекомендована література

Воробкевич, Т. П. (2001). «Методика викладання гри на фортепіано»: підручник. Львів:ЛДМА, 2001. 244 с.

Гринчук, І., Грищенко, Т. (2017). Фортепіанні твори сучасних українських композиторів: виконавсько-педагогічний аспект. *Молодь і ринок* №6 (149), 36-40

Йовенко, З.М. (1989). «Загальне фортепіано: питання методики». К.: Музична Україна, 99с.

Кузенкова В. П. «Методика навчання гри на інструменті (фортепіано). Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. 180 с

Прищепа, О.П. (2018). «Методичні рекомендації навчання гри на фортепіано (за методикою З.М.Йовенко)»

Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.

3.ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНДЗ виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області даної дисципліни ІНДЗ,

ІНДЗ припускає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок та обов'язково творчий підхід у вирішенні педагогічних завдань.

В процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навиками за фахом, здобувач вищої освіти повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчитися розв'язувати науково-прикладні актуальні задачі.

ІНДЗ як і інші модулі в межах залікового кредиту, оцінюється і має частку в підсумковій оцінці залікового кредиту.

№ з/п	Завдання	Кількість
		годин Денна
	Складання індивідуальної характеристики учня(за вибором)	10
1	Учень 1-го класу (відео)	
2	Учень 3-го класу (відео)	
3	Учень 4-го класу (відео)	

3.1.МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СКЛАДАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧНЯ

Основні аспекти які потрібно освітити у характеристиці учня:

- 1.У якому класі навчається.
- 2.Розвиненість музичних здібностей: музичний слух, почуття ритму, музичну пам'ять, музичного мислення, уяви.
- 3.Загальна розвиненість.
- 4.Рівень засвоєння піаністичних навичок і умінь.
- 5.Відношення до занять.
- 6.Активність на заняттях.
- 7.Якість виконання домашніх завдань.
- 8.Комунікативність учня.
9. Участь у конкурсах, шкільних заходах.
- 10.Контроль батьків.

Приклад написання характеристики

1. ПШБ навчається у школі в п'ятому класі. Зарекомендувала себе як старанна, працелюбна учениця. Має навчальні досягнення високого рівня. Навчається в повну міру своїх сил. Має добре розвинену пам'ять, швидко запам'ятовує навчальний матеріал і легко його відтворює. Виявляє творче мислення. Завжди виконує домашнє завдання. На заняттях активна. Має добрий загальний розвиток. Правила поведінки виконує на вимогу вчителя. До виконання громадських доручень ставиться сумлінно. Брала активну участь у громадському житті школи та класу, у культурних заходах. Дотримується режиму дня, реагує на похвалу чи осуд вчителя. Користується повагою серед викладачів. Має багато друзів. Батьки приділяють належну увагу вихованню дочки.

2. Учениця має середні музичні і піаністичні здібності. Потребує розвитку почуття ритму, музична, слухова, зорова пам'ять. Ігровий апарат непоганий, вільний, добре організований, але є ще деякі проблеми з координацією. Учениця дуже непосидюча, їй важко зосередитись та всидіти на місці, вона потребує постійної варіативності методів та форм уроку. На заняттях учениця намагалась бути старанною, уважною, ініціативною та свідомо реагувати на вказівки викладача. Вдома поступово учениця навчилась працювати самостійно та виконувати домашні завдання досить якісно. Має гарний батьківський контроль. Музикою дуже зацікавлена. За рік набула певних піаністичних навичок, розвинулась в технічному та інтелектуальному напрямку. На сцені тримається доволі впевнено, на академічному концерті показала хороший результат. План виконала в повному обсязі. В наступному році треба приділити більше уваги розвитку координації, звукоутворенню в кантиленних творах, формуванню образного мислення та більш свідомого відношення до метро-ритму.

4.ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

- 1.Еволюція клавішних інструментів.
- 2.Виникнення фортепіано.
3. Становлення західної педагогіки.
- 4.Видатні фортепіанні педагоги 19-20 століть.
- 5.Видатні українські педагоги-піаністи.
- 6.Основні принципи музичного навчання і виховання.
- 7.Специфіка і методика проведення індивідуального уроку (планування, проектування розвитку учня).
- 8.Специфіка до нотного періоду навчання.

9. Розвиток музично-слухового сприйняття на початковому етапі навчання.
10. Підготовка піаністичного апарату (рухові вправи).
11. Застосування елементів музикування у початковому навчанні.
12. Діагностика музичних здібностей учня.
13. Методичні засади щодо комплексного розвитку здібностей учня в процесі навчання гри на фортепіано.
14. Алгоритм складання характеристики учня.
15. Методика фортепіанних шкіл України і Європи різних поколінь.
16. Вивчення традиційних та інноваційних методів роботи над музичними творами.
17. Навчально-методичні збірки для різного вікового рівня.

5. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ У НАВЧАННІ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

5.1. Початкове формування піаністичного апарату

Організація виконавських рухів дитини повинна починатися з гімнастики для всього тіла і вправ для рук, тобто з великих рухів, що дають відчуття свободи, гнучкості й у той же час зібраності, готовності до дії.

Вправи на великі рухи

Для корпусу *«Розчакловування»*: витягнутися з піднятими руками «у струнку», завмерти, а потім по черзі звільняти пальці, зап'ястя, передпліччя, плечі, корпус у поясі, ноги в колінах.

«Шалтай-болтай»: зігнувшись в попереку і вільно розмахувати руками, схрещуючи їх і розводячи в сторони. Для рук (рухи від плеча)

«Великий птах»: широко, як крильми, махати витягнутими в сторони руками. *«Сонечко»*: окреслювати великі кола над головою.

«Гойдалка»: кожною рукою по черзі вільно розмахувати вперед і назад, поступово збільшуючи амплітуду.

«Вітряк»: розгойдати руку (як в «Гойдалці»), поки вона не почне за інерцією крутитися навкруги плеча.

«Циганочка»: плечовим суглобом описувати кола, підіймаючи і опускаючи руку, що вільно звисає.

«Круть-верть»: обертати спочатку звисаючі (а потім витягнуті вперед) руки рухом, що нагадує вгвинчування и вигвинчування лампочки або замикання і відмикання дверей ключем. Для зап'ясть (рухи в зап'ястковому суглобі)

«Маятник»: розгойдувати кисті рук з боку в бік лікоть

«Колобок»: обертові рухи кулачками за годинниковою і на стіл проти годинникової стрілки.

«Ковбаска»: учитель швидким рухом розкручує зап'ястя розслабленої руки учня між своїми долонями, як ковбаску з тіста.

Вправи на дрібні рухи для активізації і самостійності пальців (робота п'ясткових суглобів)

«Собачка гавкає»: збирати разом в пучечки, а потім «відкривати» всі пальці одночасно, відчуваючи, що долоня згинається посередині.

«Йди до мене»: на витягнутій долонею нагору руці згинати до себе кожен палець («цілий», не «зламаний» у суглобах) по декілька разів – повільно і швидко, але без напруги.

«Дзвіночок» спираючись на стіл рукою від ліктя до зап'ястя і округлених пальців (п'ясток – купол), розгойдувати кожен палець по черзі від п'ясткового суглоба («дінь-дінь «).

«Кільце» притискати кожен палець по черзі подушечкою до 1-го пальця (або «скатувати» уявні хлібні кульки 1-2, 1-3, 1-4, 1-5 пальцями).

«Кульбаба»: зібрати пальці в пучечку і миттєво легким рухом «відкрити» їх, наче вони «розлетілися» від подуву (рука також може «злетіти» разом з пальцями).

«Щіточка» всіма пальцями одночасно «схопити» з колін уявні порошинки і «струсити» їх, «відкидаючи» віялоподібним рухом пальців.

«Котенята»: «Раз! - котенятко самий білий. • ударяє 1-й палець у ритмі віршика Два - котенятко самий смілий. 2-й Три! - котенятко самий гучний.

3-й *А четвертий – самий розум. 4-й П'ятий – чорний наче ніч. 5-й Розбігаються всі звіди!* • «барабанять» всі пальці

«Хлопчик-пальчик», де ти був?

- ударяє 1-й палець 3 цим я пальцем суп варив.
- ударяють по черзі 2-й та 1-й С цим я пальцем кашу їв.
- 3-1 С цим я пальцем пісню вів.
- 4-1 Цю ж вправу робити з «ведучим» 5-м пальцем (5,4-5, 3-5,2-5).

Вправою для пальців є також **читання ритму і аплікатури** на столі (по таблицях-посібниках).

Організація самостійної роботи учня

Самостійна робота забезпечується всім ходом уроку, що повинен бути прообразом домашньої та обов'язково включати форму «напівсамостійної» роботи під девізом: *«як я буду вчити вдома»*. Ідучи з уроку, учень повинен точно знати, що буде робити вдома і як.

Якість його самостійної роботи залежить від передбачливості педагога, який **на уроці повинен:**

Займатися профілактикою помилок:

- у розборі (заліговані ноти, додаткові лінійки, випадкові знаки, зміна ключа і тривалостей);
- у заучуванні напам'ять (не механічно, а з підключенням логіки, аналізу);
- у технічному відпрацьовуванні (аплікатура, способи і варіанти гри);
- у художній роботі (зм'якшення кінців ліг, тяжіння коротких звуків до довгих, філіровка коротких після довгих, співвідношення мелодії й акомпанементу та ін.);
- також педагог повинен багаторазово покачати на роялі, щоб учень запам'ятав якість звуку і шукав відповідні рухи).

Навчити правил самостійної роботи:

- детально відпрацьовувати по малих фрагментах, пластах фактури, кожною рукою окремо, особливо лівою, щоб автоматизувалася і не відволікала від головного.

- багаторазово повторювати важке (найкоротший шлях до звички, зручності, автоматизації рухів);

- більше грати повільно і уважно;

- щодня проходити всі твори, починаючи з важких місць. Давати самостійні завдання:

- продумування аплікатури, педалізації, динаміки, форми, «інструментування», розшифровки мелізмів;

- виучування без педагога окремих фрагментів за аналогією з вивченим на уроці;

- самостійне виучування неважкої популярної п'єси;

- читання з листа;

- формулювання запису в щоденнику (*«хто ясно мислить, той ясно викладає»*).

Крім того, педагог повинен виховувати терпимість до критики, здатність до самоаналізу, реалістичної самооцінки (де помилка? чим викликана? причина? як краще виправити?). Дуже важливо також контролювати умови і режим домашніх занять (освітлення пюпітра, висоту стільця, настроєність інструмента, час занять – коли і скільки). *«Заповіді» і поради від Н. Перельмана: Шість днів трудися, сьомий грай, грай, грай. Співай не за роялем, а на роялі. Акомпануй собі не голосніше, ніж ближньому своєму. Благоговій перед модуляцією. Не укради із грамплатівки. Не педалізуй всує. Не шепоти, тому що тебе навіть ближній не почує. Будь марновірний «бійся недопрацьованої програми .Не вигадуй перед концертних звичок. Люби поліфонію змолоду. Люби свою справу легко й весело («радісні муки творчості»).* *«Що сприяє розвитку самостійності? Владний і переконуючий вплив учителя! Так створюється в учня корисна ілюзія самостійності, що лише поступово перетворюється в реальність».*

«Скільки годин у день треба займатися? Потрібну міру визначить здоровий духовний апетит, а не надмірний або поганий». «Займатися на роялі треба довго, думати за роялем – багато, а говорити біля рояля – по-коротше». «У домашній роботі треба: почуттям – бути осядливим, розуму – щедрим, слуху – нещадним.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано : підручник. Львів: ЛДМА, 2001. 244 с.
2. Горожанкіна, О. (2022). Розвиток музичної пам'яті у процесі фортепіанного навчання учнів мистецьких шкіл. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 49, том 1, с.171-178
3. Гризоглазова Т.І. «Методика навчання гри на фортепіано»: навч. посіб. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. 169 с.
4. Гринчук, І., Грищенко, Т. (2017). Фортепіанні твори сучасних українських композиторів: виконавсько-педагогічний аспект. *Молодь і ринок* №6 (149), 36-40
5. Йовенко, З.М. (1989). «Загальне фортепіано: питання методики». К.: Музична Україна, 99с.
6. Котирло, Т. В., Філіпчук, Н. О. (2013). *Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичних дисциплін вищих навчальних закладів України*: монографія. Київ: ПООД НАПН України, 362с.
7. Кузенкова, В. П. (2008). «Методика навчання гри на інструменті (фортепіано). Вінниця: НОВА КНИГА, 180 с
8. Лабунець, В. М. (Ред.). (2020). *Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва*: монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г.

9.Лі, Еньхуй. (2023). *Методика формування музично-слухових уявлень учнів на початковому етапі фортепіанного навчання*. Дисертація...ступеня доктора філософії. УДУ імені М. Драгоманова. Київ

10.Луцко, Т. (2018). *Методика навчання гри на фортепіано*. Київ: «Музична Україна».

11.Милич, Б. (1987). *Виховання учня-піаніста*. Київ: «Музична Україна».

12.Некрасов, Ю. (2000). *Комплексне навчання гри на фортепіано: Навч.-метод. посіб.* Одеса: АстроПринт.

13.Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. *Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі : навч. посіб.* Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 112 с

14.Прищепа, О.П. (2018). «*Методичні рекомендації навчання гри на фортепіано (за методикою З.М.Йовенко)*»

15.Савицький, Р. (2020). *Основні засади фортепіанної педагогіки*. Тернопіль: Астон.

16.Усаченко, Л.А. (2022). «*Про деякі аспекти розвитку почуття ритму в учнів-початківців*». Педагогічний вісник №1-2. Черкаси. С.58-60

17.Шульгіна, В. Д. (2016). *Українська музична педагогіка: підручник*. Київ: НАКККіМ.

18.Черкасов, В. Ф. (2016). *Теорія і методика музичної освіти: навчальний посібник*. Київ: ВЦ «Академія».